תנופת היד ויחי המלך המשיח

עד כמה יכולות שתי תערוכות ציור להיות שונות זו מזו? דני יהב בראון על התערוכות של אמיר נוה ושל יצחק ליבנה בגלריה זומר

טור מאת דני יהב בראון פברואר 9, 2016

א. אמיר נוה

בחלל המרכזי של גלריה זומר מוצגת בימים אלה תערוכתו של אמיר נוה - "בוחן כליות" שמה. בשונה מתערוכתה של מאיה גולד שלאחרונה כתבתי עליה, שהתאפיינה בהידוק רעיוני ובביצוע מהודק לא פחות, עם התחלה, אמצע וסוף, נוה מציג ציור פרום מבחינה רעיונית, שמבוצע באגביות נונשלנטית. אינני מתכוון בכך למשהו שלילי, אלא רק מבקש לתאר את מה שניכר לעין; ואכן, הטקסט של קרן גולדברג, שמלווה את התערוכה, מספר על בדים מתוחים באגביות ועל ערכים פורמליסטיים דומים שמשמשים מצע לתוכן: ״קצותיהם הפרומים מרמזים על מהלך של התכלות״, או ״רישומים מינימליים המרמזים על תנועה״.

Amir Nave Untitled (The Day Before Today) 2016 184.5x194.5cm Oil and Graphite on Canves.jpg

[1]אמיר נוה. ללא כותרת (יום לפני היום). שמן וגרפיט על בד. 184.5*194.5 ס״מ
2016. באדיבות האמן וגלריה זומר לאמנות עכשווית

ובכל זאת, ניתן למצוא הגיון ממשמע בציור של נוה, כמו זה של "דלות החומר" - זו המילולית וזו של התזה שנאצרה ונכתבה על ידי שרה ברייטברג סמל ב-1986. אני חושב על כל המנעד, החל מהדיקטים של רפי לביא, על השירבוטים והשריטות שלו, דרך הקולאז׳ים של הנרי שלזניאק ויאיר גרבוז, וכלה בבוץ של משה גרשוני. הציור של נוה מתרפק על אותה דלות. פחות, אולי, על הישראליות החדשה או התל אביביות שעליה מדברת ברייטברג סמל, ויותר על החומר עצמו: המצע האגבי - במקרה של נוה אלה בדים וניירות - סופג הכל. כלומר הנראות של המצע, חוסר המחויבות לכאורה, היא ארגז כלים שבונה את עצמו. מבחינתו של הצייר (כך להבנתי), חוסר מחוייבות זה הוא לא פחות מקריטי, שכן קצוות שלא נאספו יחדיו לעולם יוכלו להתחבר שוב ושוב ושוב. או, אם להשתמש בצדו השני של אותו מטבע: לעולם לא יוכלו להתחבר.

אבל, וזהו אבל טורף קלפים, האפשרות לחבר בד לבד בתפר גס, הגימור של השוליים שלא מגיעים ולא עוטפים את מסגרת הציור אלא משאירים אותה חשופה לעין, הם דווקא בחירות. אפילו בחירות טקטיות; כלומר, כאלה שמונעות מתוך רצון להוביל תהליך לכדי מיצוי (אסטרטגיה?). קשה לי להאמין שנוה פשוט חותך את הבדים כך שבדיוק לא יספיקו לכסות את המסגרת. לכן אני מתעכב על המילה ׳בחירה׳ שכן היא מציינת התכוונות יתרה ועומדת בסתירה גמורה למילה ׳אגביות׳. זה מסביר במידה רבה את גירוד הראש האפשרי מול הציורים של נוה בתערוכה. השאלות ששאלתי את עצמי היו איפוא, לאן

כל זה מוביל? ומדוע זה מעניין?

התשובה לשאלות האלה איננה חד משמעית. הציורים של נוה לא מייצרים את אותו תחביר שמבקש משמעות ׳אסטרטגית׳, או גזירת הבנה תבונית באשר למשהו. זה יכול להיות מאכזב למי שבא עם ציפיות מסוג מסויים, ונעים למי שבא עם ציפיות אחרות, או נטול ציפיות לגמרי. כלומר הציור של נוה מתקיים באיזור ביניים של יופי אגבי. שוב אותה מילה. זהו סוג של ציור שמאדיר את היכולת הווירטואוזית שנובעת מארגז כלים מאוד מסויים. הוירטואוזיות בציור של נוה היא מרהיבה. זו וירטואוזיות שמציגה לראווה את ׳תנופת היד׳, את הרגישות לצבע, את ההבנה המושלמת של הקומפוזיציה ואת היכולת לתמרן בין קומפוזיציה פנורמית ונדיבה לבין כזו שהיא קפוצה, עמוסה, דחוסה, וכן הלאה. רשימת הערכים הזו נוטה לקרב בציור שלו בין רגשות מסוגים שונים, שלעיתים רחוקות יש ביניהם לבין מה שאכן מצויר קשר כלשהו: אלימות שבאה עם דחיסות, מיניות שיכולה להופיע עם אותה דחיסות, ומה לא, חרדת מוות שיכולה לבוא שוב, כמעט עם כל מה שתרצו. בדידות, ייאוש קיומי, תבוסת הגוף האנושי, סירוס, ועוד. הציור של נוה מתכתב עם כולם.

Amir Nave Brothers, 2013, Oil and Pen on Paper, 46x32 cm.
[2] Introspection Exhibition 2016 כליות בוחן נוה אמיר.jpg

[3]אמיר נוה. אחים. שמן ועט על נייר. 46*23 ס״מ

2013. באדיבות האמן וגלריה זומר לאמנות עכשווית

נוה הוא גם רשם מוכשר, והוא יודע מה רבה הסכנה בווירטואוזיות שכזו, מה גדולה האשמה המלווה יכולת כזו לייצג את העולם (אורי ליפשיץ הוא אולי הדוגמה הטובה ביותר ליכולת רישום פנטסטית שאין כמעט דבר בינה לבין הערכה של הממסד האמנותי ושל יודעי הח"ן. כמובן שליפשיץ הצליח מאוד מחוץ לאותו ממסד ולא חדל לנטור לו). לכן, הרישומים, בעיקר בעבודות הנייר, מתפלשים בתוך עצמם או כמעט דוהים, נעלמים בקו אחד רופף לתוך לובנו של הנייר. אני מגייס מילים בעלות אופי פורמליסטי כדי לתאר סיטואציה שאפשר היה אולי (למה אולי? בטוח!) לזכך ממנה תובנה.

הציור של נוה פשוט יפה. בגישתו האגבית הוא מהודק ללא ספק. היכולת להבין ערכים ציוריים פואטיים שמפנים ושפונים לרגש, ולדבר בהם, הוא לא מבוטל כלל ועיקר. הציור של נוה ממקסם את אותם ערכים. לטוב ולרע, הוא פונה למכנה משותף רחב - כל אחד ואחת עשויים למצוא נקודת הזדהות באותם רגעים ציוריים. כותבת גולדברג: ״הרישומים מתארים סצנות מעט יותר משחקיות, או חברתיות. אחד מהם אפילו נקרא '*אמים*'״. ואני חושב, לאחר שחולפת ההתענגות הראשונית נוכח אותם רגעים ציוריים: הייתי רוצה לדעת יותר, למשל על אותם אחים. ואני לא יודע. הציור של נוה, במובן הזה, הוא סך כל מה שהוא. הוא יפה מפני שהוא יפה, והוא מעורר התרגשות מכיוון שהוא מעורר התרגשות. טאוטולוגיה שכזו, נבונה עד כמה שהיא, הותירה אותי בלתי מסופק.

ב. יצחק ליבנה

בחלל הפרויקטים של הגלריה מציג יצחק ליבנה תערוכת ציור בשם "גילוי נאות". עד כמה יכולות להיות שתי תערוכות ציור שונות זו מזו? הציור של ליבנה שונה עד מאוד מזה של נוה. והוא שונה פחות או יותר בכל, פרט לכך ששתי התערוכות שייכות לאותו מדיום - ציור. התערוכה של ליבנה היא לא פחות ממופת של ציור בתערוכה מופתית. כלומר, גם הציורים וגם אופן התלייה מחמיאים זה לזה, מסבירים זה את ההגיון של זה, תומכים זה בזה. גולדברג כתבה גם את הטקסט שמלווה את התערוכה של ליבנה, טקסט מצויין ותמציתי שמקיף את מהותן של העבודות ואת האופן שבו משתקפת בהן תודעתו של ליבנה.

[4] [אין עוד מלבדו 2015 טכניקה מעורבת י ליבנה 60+60 סמ.jpg]

[5]יצחק ליבנה. אין עוד מלבדו. טכניקה מעורבת. 60*60 ס״מ
2015. באדיבות האמן וגלריה זומר לאמנות עכשווית

העבודות של ליבנה עברו כברת דרך משמעותית מאז הפעם האחרונה בה ראיתי אותן. זה היה אולי ברטרוספקטיבה במוזיאון תל אביב? אצלו מדובר בעיקר בהצפנה של כל ג׳סטה ציורית לטובת ציור טכני לכאורה. כל העבודות, בלי יוצאת מן הכלל, הן בגודל אחיד וריבועי והן נראות כאילו צוירו באמצעות כלי מכאני או טכנולוגי. אבל כמובן לא כך הדבר, שכן הן צוירו ביד. הצבעוניות משתנה, וכך גם הטכניקה (שמן, התזה על לוחות פורמייקה), וגם הרקע, שהוא ציור בפני עצמו. זו שיחה פנים-ציורית שאיננה חדלה לשניה ואינה גולשת להצהרות דידקטיות, או לטפיחות עצמיות על השכם. גבי קלזמר מצוטט שם ואולי גם אחרים; הכל בתום לב ומתוך דיאלוג פנימי משכנע, ולנו הצופים ניתנת הזדמנות להיות זבוב על הקיר ולהאזין לשיחה. זה נהדר וממש לא מובן מאליו.

[המחיר לא סופי 2015 י ליבנה טכניקה מעורבת 60+60 סמ.jpg](#) **[6]**

[7]יצחק ליבנה. המחיר לא סופי. טכניקה מעורבת. 60*60 ס״מ
2016. באדיבות האמן וגלריה זומר לאמנות עכשווית

התוכן משתנה גם הוא מציור לציור. בחלק מהציורים מופיעים משפטים קצרים, אשר, כפי שכותבת גולדברג, הופכים את הציורים "לכרזות או שלטים והמרקמים נסוגים ונהיים רקעים״. המשפטים לקוחים מעולמות שונים של נדל״ן, כמו ״דירת חדר מדהימה״, מודעות מין שונות, כמו ״מחכה לך״, סיסמאות דתיות, כמו ״יחי המלך המשיח״, ועוד. חלק מהציורים משתעשעים בעומקו המדומה של הציור ומניחים על השולחן שאלות של שטיחות, עומק ואשליה. אך, למעשה, אין אלה שאלות זרות לתוכן - מלך משיח ואשליה, עומק ואיבר מין נשי עובר לסוחר אצל אלו ״שמחכות לך״. שטיחות? רק בחרו. המהלך של ליבנה שוזר בתבונה את הפורמליזם ואת התוכן ומתיך אותם למה שנראה כמו אמת אבסלוטית, שתתפרק או תישכח אם רק נפנה את המבט לציור (מודעה) הסמוך, או לזה שממולו.

[8] י ליבנה טכניקה מעורבת 60+60 סמ 2015 (2).jpg

[9]יצחק ליבנה. ללא כותרת. טכניקה מעורבת. 60*60 ס״מ
2015. באדיבות האמן וגלריה זומר לאמנות עכשווית

מוטיב אחד חוזר על עצמו במספר ציורים: שעון אנלוגי. ״שעוני קיר״ מכנה אותם גולדברג. הם מוסיפים מימד נוסף לעבודות; כאילו חסרו מימדים לציורים עד עתה. התוספת מבורכת אבל לא נותנת לי מנוח. השעונים של ליבנה, אולי מפאת גילי, מזכירים לי את השעון על הרקע השחור בערוץ הראשון והיחידי, שהיה מתקתק כמעין מבואה לתוכנית שעמדה להתחיל, נגיד, "מבט לחדשות" או תחילתם של שידורי הילדים, או "גרוע מכל" - תחילתם של השידורים בשפה הערבית. השעון הוא שעון הוא שעון, כמובן, מסמן מובהק לזמן על שלל משמעויותיו - תנועה, סדר, חיים ומוות, ומה לא. במקרה של הציור של ליבנה, כל אחת מהפרשנויות למושג זמן נתונה ומקובלת. אבל נדמה לי שהמועדפת עלי היא זו של המבואה המצוטטת מהטלויזיה הישראלית: חלל שמפריד בין זמנים שונים - תחילת תוכנית לה כולם מצפים; זמן שמצביע על עצמו

כקיים; מסמן ומסומן שאחד הם. השעונים מרוקנים מתוכן ורק ״מספרים את הזמן/השעה״ (time the telling). כלומר, זהו זמן שחוזר לנקודה בלתי נתפסת של מהות לא פרשנית ומוסיף שכבה חלקלקה לרבדים הרבים כל כך בציור של ליבנה. זה פשוט מבריק. שוב. לכו לראות לפני שיסתיים.

תערוכותיהם של אמיר נוה ויצחק ליבנה [10]מוצגות בגלריה זומר עד ה - 19 במרץ

Source URL: https://tohumagazine.com/he/article/%D7%AA%D7%A0%D7%95%D7%A4%D7%AA-%D7%94%D7%99%D7%93-%D7%95%D7%99%D7%97%D7%99-%D7%94%D7%9E%D7%9C%D7%9A-%D7%94%D7%9E%D7%A9%D7%99%D7%97

Links
[1] http://www.tohumagazine.com/sites/default/files/Amir%20Nave%20Untitled%20%28The%20Day%20Before%20Today%29%202016%20184.5x194.5cm%20Oil%20and%20Graphite%20on%20Canvas.jpg
[2] https://tohumagazine.com/file/amir-nave-brothers-2013-oil-and-pen-paper-46x32-cm-introspection-exhibition-2016-%D7%90%D7%9E%D7%99%D7%A8-%D7%A0%D7%95%D7%94-%D7%91%D7%95%D7%97%D7%9F
[3] http://www.tohumagazine.com/sites/default/files/Amir%20Nave%20Brothers%2C%202013%2C%20Oil%20and%20Pen%20on%20Paper%2C%2046x32%20cm.%20Introspection%20Exhibition%202016%20%D7%90%D7%9E%D7%99%D7%A8%20%D7%A0%D7%95%D7%94%20%D7%91%D7%95%D7%97%D7%9F%20%D7%9B%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%AA.jpg
[4] https://tohumagazine.com/file/%D7%90%D7%99%D7%9F-%D7%A2%D7%95%D7%93-%D7%9E%D7%9C%D7%91%D7%93%D7%95-2015-%D7%98%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%A7%D7%94-%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%A8%D7%91%D7%AA-%D7%99-%D7%9C%D7%99%D7%91%D7%A0%D7%94-6060-%D7%A1%D7%9Ejpg
[5] http://www.tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%90%D7%99%D7%9F%20%D7%A2%D7%95%D7%93%20%D7%9E%D7%9C%D7%91%D7%93%D7%95%20%20%202015%20%D7%98%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%A7%D7%94%20%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%A8%D7%91%D7%AA%20%20%D7%99%20%D7%9C%D7%99%D7%91%D7%A0%D7%94%20%2060%2B60%20%D7%A1%D7%9E.jpg
[6] https://tohumagazine.com/file/%D7%94%D7%9E%D7%97%D7%99%D7%A8-%D7%9C%D7%90-%D7%A1%D7%95%D7%A4%D7%99-2015-%D7%99-%D7%9C%D7%99%D7%91%D7%A0%D7%94-%D7%98%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%A7%D7%94-%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%A8%D7%91%D7%AA-6060-%D7%A1%D7%9Ejpg
[7] http://www.tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%94%D7%9E%D7%97%D7%99%D7%A8%20%D7%9C%D7%90%20%D7%A1%D7%95%D7%A4%D7%99%20%202015%20%D7%99%20%D7%9C%D7%99%D7%91%D7%A0%D7%94%20%20%D7%98%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%A7%D7%94%20%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%A8%D7%91%D7%AA%20%2060%2B60%20%D7%A1%D7%9E.jpg
[8] https://tohumagazine.com/file/%D7%99-%D7%9C%D7%99%D7%91%D7%A0%D7%94-%D7%98%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%A7%D7%94-%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%A8%D7%91%D7%AA-6060-%D7%A1%D7%9E-2015-2jpg-0
[9] http://www.tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%99%20%D7%9C%D7%99%D7%91%D7%A0%D7%94%20%20%20%D7%98%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%A7%D7%94%20%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%A8%D7%91%D7%AA%20%2060%2B60%20%D7%A1%D7%9E%202015%20%282%29_0.jpg
[10] http://www.sommergallery.com/#!2016/c1p0w